

Bb 5857

V Á L A S Z

P*** L**

BORSOD
ABONYI
MUSEUM

B** MEGYE

Olvasótermi használatra

BORSOD
ABONYI
MUSEUM

Pálffy László

Pallo. Soc.

13 krt. 250 fr.

Olvasótermi használatra

2586 37874

~~108~~

[alany.] [csof.]
P*** L**

B** MEGYE MÁSODIK ALISPÁNYÁNAK

A'

VEGYES HÁZASSÁGOK ÜGYÉBEN

KÖZGYŰLÉSEN

TARTOTT BESZÉDÉRE

V Á L A S Z.

1841.

BORSOD
MISKOLCI
MŰZÉUM

H/RK

B6 5857

2

1984 JUL 27

REV 1972

MISKOLCI
KÖNYVTÁR

1981 JUL 10

37884

322 (439)

347.62 (439)

094 1841

Ha egy polgári rendszerrel bíró nemzetnek egyéne publicista pályára lépett, 's azon polgártársainak a' józanúl vagy fonákul gondolkozóknak, nem vitatom figyelmét, tiszteletét kivívta, 's így országos híre kapott; megkivántalik, hogy ha valami gyöngéd, vagy fontos országos tárgy, nemzeteket illető kérdés támad, helyes politikai tapintást, a' tárgynak mély, minden oldalról esmerését, részrehajlatlan mérséklését, 's leginkább minden előítéleteken fel-emeelkedést mutatni, bizonyítani törekedjék; ellenkező esetben a' kép, mellyet előnkbe a' hir naggyá 's fényessé festett, közelebbről vizsgálva, alá törpül 's a' vadászott tisztelet helyett, megvetés áll-elő. —

Azt hiszem, kevés van a' két magyar hazában, a' miveltebb osztályban olyan, ki P*** L** urat, a' mult két országgyűlésben t. B** megyének követjét, a' jeles szónokot 's most ugyan t. B** megyének 2-ik al-ispányát személyesen, vagy hirtől ne ösmerné, — tudja az olvasni szerető rész,

e' folyó év Februar 17ikén tartott B*** közgyűlésben történt esetet, midőn az edelényi lelkész a' vegyes házasságok' ügyében ügyészi kereset alá vétetett, 's miért? nem sokára nyilvánossá fog lenni; ez ügyben szavallotta a' szónokszékből fentisztelt P*** L** úr szórul szóra e' következő beszédet:

Tekintetes Rendek! Elöttem szólott táblabíró Orczy János urnak abbeli aggodalmát, és kérdését, hogy mi lehet annak oka: hogy 50 évekig divatozott egyházi szokásnak, egyszerre való megszüntetésével, a' vegyes házasságoktól az áldás megtagadatik? 's e' miatt tehát azon tisztelt táblabíró úr meggyőződése szerint már nem hét, hanem csak hat Sacramentum lévén a' R. Katholikusok között, egy új-vallásos secta keletkezik? én könnyen megfejtem, és a' kérdés' okául azt adom, hogy: ez előtt 50 évvel, midőn az 1790/1 iki 26. törvényczikkely' alkottatott, rendelete divatba hozatott még sirjaikban aludtak a' Jesuiták, — de ez újabb időkben, onnét már kimásztak, — hogy szokásuk szerint a' világot zavarhassák; a' vegyes házasságokra való áldás megtagadása is egyenesen az ő fabrikájokból került. — Ugyan is mint az új ministerek midőn Portfeuilleket átveszik, programot szoktak kiadni arról, hogy, minő elvek és szabályok köve-

tésével fogják a' kormányzást folytatni, úgy a' Jesuiták' mostani Generálja, Pater Rothan, is azon programot adta ki a' kormánya alatt levő szerzetes Rendeknek és világnak, hogy „*már híjában a' Jesuismus, és Protestantismus együtt egyáltalában fen nem állhatván, a' kettőnek örökös viszálykodásban lenni, 's minden esetre egyiknek vagy másiknak a' föld színéről, kiűrtatni kelletik.* — Pater Rothannak azon programját sokan csak puszta szóznak, 's puszta szóvali fenyegetődzésnek tartották, de! ezek nem jól esmérték a' Jesuitákat; mások, kik arról ismérték őket, hogy ők nem csak puszta szóval szoktak fenyegetődzeni, valami különös új esetnek előállítását várták, és ez csak hamar elő is állott, mert a' kölni és póseni Érsekeknek, a' papi áldást a' egyes házasságoktól megtagadtatni parancsoló pásztori leveleik, nem sokára megjelentek, 's a' katolikusok és protestánsok közötti csendességet, békeséget megzavarták — a' kölni és póseni Érsekek által kiadott, 's (mint mondám) Jesuita fabrikából került egyházi rendelkezést, annál vakmerőbb mérelynék méltán lehet tekinteni; hogy az Pruszus országban, és így olly országban történt, mellyben a' lakosok' nagyobb része, 's maga a' fejedelem is protestans — következésképp a' nagyobb hatalom és erő a' protestansoknál van. A' pruszus király azt mondván: hogy mivel ő az souverain birodalmába

alattvalóinak polgári csendességét háborgató, olly pásztori leveleket kiadni nem szabad, ismételve felszólította a' kölni és póseni Érsekeket, hogy azon pásztori leveleiket huzzák vissza, 's a' mint azt utoljára sem cselekedték, mindketten, mint engedetlen jobbágyok, fenyítő pörbe fogattak, főpásztori hivatalaik' folytatásától felfüggesztettek, 's még fogságra is ítéltek, de a' melly büntetést a' királyi kegyelem — nagy részint megengyhített — én csak megtörtént dolgot beszélvén el, a' pruszus király' tetteit e' részben se nem magasztalom, se nem kárhoztatom, minden esetre azonban feltéve t. i. de nem állítva, hogy a' pruszus királynak nem volt igazsága és a' kölni és póseni Érsekekkel bánása, zsarnoki bánás volt; mi szükség? és mi igazság volt? a' kölni és póseni Érsekek pásztori leveleiknek, hazánkban is nem sokára megtörtént kihirdetésével, és dívatba hozásával a' pruszus király' állított zsarnokoskodása miatt, a' szegény magyarországi protestansokon (kik annak nem okai) elégtételt venni? 's látjuk, bosszút állni! holott ezeknek a' pruszus királlyal, és kormányjal, se polgárilag, se világilag, legkisebb egybeköttetésük sincs. — Tekintetes Rendek! Ó Testamentomi könyveink szerint, mellyeknek históriai igazságát is hiszik a' keresztények, minden pap hinni még tartozik is; Isten szerzette a' házasságot — Isten adta össze az első pár embert, és

Isten mondá reájok amaz áldást „Crescite, ac multiplicemini et implete terras“! — (gyümölcsözzetek és sokasodjatok, töltsétek be a' földet) és ez most is a' Rom. Katholika anyaszentegyház' papjai által, az előttök köttetni szokott házasságokra való áldásnak formulája, arrúl forog tehát most a' kérdés is, hogy a' vegyes házasságokra reájok lehet-e és kell-e mondani azon isteni áldást? ! én úgy hiszem! hogy: lehet és kell! mert: szabad legyen, kérdeznem az első házaspár Ádám és Éva, valljon minő vallásúak voltak? őket protentansoknak mondani természetesen nem merem, mert arra méltán azt felelnék, tudom, a' papok, hogy a' protestansok' vallása csak 300 egynehány esztendőkkel támadt ez előtt, de Ádámot és Évát katolikusoknak sem mondhatja senki; mert a' katolika vallás Jezustól származottnak állítván magát, régibb nem lehet, mint a' keresztény vallásnak felséges alkotója Jezus, zsidó vallásuaknak sem mondhatja senki, mert szinte ő Testamentomi könyveink szerint, a' zsidó vallás Ábrahámhoz viszi fel első eredetét, Ábrahám pedig az özönviz után élt; és így arrúl, hogy az özönvizelőtti időkben élt emberek, jelesen Ádám és Éva micsonda vallásuak voltak? 's a' mostani vallásbeli felekezettek közül bátran mellyik felekezetüekhez számíthatnak? senki sem tud és tudhat legkisebbet is — következésképp, miután minden esetre bizonyos annyi,

hogy Isten amaz áldását „gyümölcsözzetek, és sokasodjatok, 's töltsétek be a' földet“ az első házaspárra Ádámra és Évára mint az időjártával, a' tölők származandó egész emberi nemzet közös atyjára és anyjára, és így általuk, az egész emberi nemzetre örök időkig adván, és semmi különbséget vagy óvást nem tett, 's nem mondott Ádámnak és Évának az eránt; hogy ha pedig jövődébeli maradátkok közül, a' házaspárok' egyike katholikus, a' másika pedig protestans lesz, akkor azon áldásom, hacsak az evangélikus vőlegény, mind két nemi gyermekeiknek, a' római kath. vallásban leendő neveltetésükről, reversálist nem adand, ki nem terjesztetik, 's hanem egyenesen megtagadtatik. — Az isteni áldásnak czéltott megtagadását a' római kath. papok isteni rendeleten, és parancsolaton nem alapíthatják, 's mind az, mire e' részben hivatkoznak, csak emberi találmány.

Hallottam itt Edelényi Plebános úrtól 's hallottam az Esztergam vmegyei levélből is, hogy már hijába! ez lelki dolog, és hitbeli, az illy dolog feletti rendelkezés, a' világi felsőségeknek, és törvényhatóságoknak teljes kizárásával, az egyházi rendet illeti, 's azokhoz a' világi hatalomnak és törvényhozásnak hozzá szólani sincs jussa. — Nézzük meg csak közelebbről, hogy áll valósággal a' dolog? én azt javaslom, vigyázzon magára a' Clerus, és feljebbi

ellenvetését ne emlegesse! mert azt találják reá felelni, mit az 1790^{of}₁ Diaeta alatt is, olly sokszor szemére lobbantottak a' Clerusnak, hogy t. i. „Tehát a' papság az országban létező olly *pápai garnizon*, melly a' haza által gazdagon tartatik, és jutalmaztatik, melly azonban nem a' hazátúl, és ennek fejedelmétül, hanem egy külső főhatalomtól függ, 's a' haza törvényeinek nem engedelmeskedve, a' haza békességét, és csendességét, tetszése szerint zavarja — vigyázzon mondom a' Clerus magára, hogy Magyarországbán, és másutt is ne tekintesék egy olly *Okupations Heerneek*, mint volt azon száz ötven ezer emberbül álló armáda, melyet az 1815-ik évben, a' leverte Franciaországban hátrahagytak a' szövetségesek; és melly a' Francia kormánytól semmit sem függött, 's a' szegény Franciaíáknak, egyéb nem maradt azon dicsőségnél, hogy a' 150 ezer embert zsolddal, szállással, és élelembeli szerekkel ingyen, és gazdagon ellássák, én a' Clerusnak széles jövedelmeit, és azokból eredő gazdagságát nem irigylem, sem azokra nem vágyok *), sőt becsülöm annyiban a' Clerusnak belső szerke-

*) Kétlem, mert a' Clerusnak világi javai ellen való zúgás mást mutat, de tudjuk azt is, hogy ki magát előbb menti mint vádoltatnék, gyanús.

zetét, hogy annak tagjai között fényes születésre való tekintet nélkül az öntudomány, és szorgalom magos polczra, 's gazdag jutalomra biztos számot tarthat *), tudom azt is, hogy a' Clerus' tagjai között nemeslelkűek találkoznak, kik szívökbe nyulván, egyházi felsőségeknek illetén rendelkezésein fájdalomosan aggódnak, de ismételve mondom: vigyázzon a' Clerus magára, hogy miután a' Clerus az, melly Magyarországon a' leggazdagabban fizettetik, és jutalmaztatik, 's hol van egy ország vagy katonai méltóság, hol egy Daun, Laudon, vagy Schwartzberg, kik országokat szereztek vissza, vagy tartottak meg a' felséges uralkodó háznak, kik olly gazdagon fizettetnének, vagy jutalmaztatnának mint egy nevezetesebb káptalanbeli kanonok? hát még Püspök és Érsek? azt ne találja egyszer mondani Magyarországon is, hogy minek fizessünk mi annyira gazdagon egy olly rendet, melly szemünkbe mondja: hogy ő a' maga dolgaiban tőlünk és összes törvényhozásunktól nem függ **), 's a' status boldogsága elővi-

*) A' szónok csupán anyagi hasznát becsüli a' Clerusnak, a' mint kifejezi magát, pedig ennek szellemi rendeltetése, az miért becsülendő.

Író.

**) Egyes törvényhatóság nem hozhat törvényt olly testesület ellen, mellynek szerkezete országos 's a' Constitúcióval egykoru alapon nyugszik.

Író.

tele helyett annak csendességét zavarja, az e'féle ellenszegüléseknek utoljára is keserű gyümölcseit fogja aratni — a' Clerus — *).

Senki sem lehet két fejedelemnek alattvalója, mert ez a' statusnak minden józan ideáival¹ ellenkezik — Isten mondá ki maga a' tiz parancsolatokban azt is, hogy: „ne legyenek teneked idegen Istenid én előttem“ igaz az a' polgári életben is, ugyan ha a' protestansok Magyarországon, olly oktalankok és vakmerők tudnának lenni, hogy a' vallásukat, és vallásos szertartásaikat érdeklő, egy vagy más állapotban a' fejedelemtől, vagy a' törvényhozástól parancsolatokat kapván, azt felelnék, és azzal állanának elő, hogy mivel a' Lutheránusok között az Upsáliai, a' Reformatusok között pedig a' Kanterburi Érsekek egyházi legfőbb rangú méltóságok, sőt az angol királyné feje az anglikána Ekklesiának, 's titulusai között (még pedig a' pápák' egykori ajándékából) hit' oltalmazójának (defensor fidei) titulusát mai nap is viseli, a' vallásbeli állapotokban ők, nem pedig a' magyar király 's nem a' magyarországi

*) Nem látom által, mi módon zavartatnék a' status boldogsága, az áldás megtagadásával 's határozottan állítom, hogy nem fogja tudni bebizonyítani a' szónok azt, hogy a' m. Clerus a' status boldogságára valaha köteleltségét nem teljesítette.

törvényhozás parancsolnak, nem azt mondhatnák e a' magyarországi protestánsoknak, és pedig helyesen és méltán — római kath. polgártársaik, 's maga a' Clerus is, hogy a' protestánsok a' fejedelmeknek hűtelen és rebellis alattvalói, — a' hazának pedig rossz és veszedelmes polgárai, de a' protestánsok illy oktalanságot soha sem cselekesznek, mert ők a' magyar felséges királyban törvényes egyedüli urokat, 's magyarországi protestáns anyaszentegyháznak is világi látható fejét, egyesülve tisztelik.

Arra nézve, hogy a' világi hatalom az egyházi dolgokban, 's azoknak kormányzásában semmit sem rendelkezhetik, 's e' részben minden a' főbb Clerustól függ, és arra tartozik; sokat lehetne felelni a' törvénybül, és históriából, de én ez úttal csak a' placetum regiumra hivatkozván, azt kérdem a' venerabilis Clerustól, hogy az austriai monarchiában, még a' hi' dolgát érdeklő pápai Bullát is szabad e kihirdetni, és végrehajtani addig, míg a' placetum regiumot azon pápai Bullára, Bécsben alá nem írják? felelet: nem szabad, olvastam én ez előtt több évekkel ('s olvashatta mindenki, mert ki volt nyomtatva) egy pápai Bullát, melly a' római kath. Anyaszentegyháznak Jubileumot, és azal egybekapcsolt közönséges indulgentiát (bűnbocsánatot) hirdetett, és tűzött ki, már ha valami,

tehát a' bűnbocsánat igazán, es kirekesztőleg hitbéli dolog, 's a' római szentszék egyedüli jussai közű számítja azt, 's mégis azon pápai Bulla se ki nem hirdettetett, se nem tellyesítetett mind addig, míg Bécsben azt nem irták alá — „praesenti Bullae Pontificiae, in quantum juribus regiis non adversaretur, benignum placetum regium tribui, ex Consilio Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae, Vienne, die et anno N. N. celebrato Joseph. Nándory m. p. Secretarius Aulicus.“ — Ha a' magyar felséges király azt cselekedhette, pedig törvényes igazság-szerűleg cselekedhette, 's cselekedte is, hogy ne rendelkezhetnék az egyházi dolgokról, a' magyarországi öszves törvényhozás, melly a' fejedelem és nemzet' egyesületéből van öszveszerkeztetve.

A' vegyes házasságokra való áldásadásnak megtagadása, a' protestansok' lenézésére, 's egyenesen arra mulat, hogy a' protestansok a' Clerustól úgy gyűlöltetnek, mint Ostindiában a' Braminoktól a' szegény Páriák, kiknek csak megilletése is tisztátalanságot okoz, kérdem, hogy mivel érdemlették azt meg a' Clerustól a' protestansok? hiszen: csak az újabb időkbéli történetekre tekintve, miután az 1789-dik évi August 4-ikének éjszakáján (és pedig jól meg kell jegyezni, a' franczia Clerus'

egyik képviselője, Talleyrand, akkori auxini püspöknek, fortélyos köz munkásságával) a' francia revolutio kiütött, 's tovább és tovább terjedve trónt, vallást, oltárt, templomot, papot eltörlött, — 's árkaiból kiömölve, rohanó árviz' módjára mindent, a' mi csak eleibe állott, öszvetört, és zúzott, elannyira, hogy az 1809-iki háború után, a' francia hiúság azzal is nyilván kérkedett, hogy maga Austria is már a' 2-ik classisú hatalmasságok sorába van letaszítva, — kik szabadították meg a' katholikus országokat, Portugalliát, Spanyol, Belgium, Olasz és Nápoly országokat, következőképen azon országokkal együtt, természetesen az utolsó veszély szélére juttatott Clerust is? kik vívták ki a' lipsiai óriási ütközetet, melly a' francia hatalmat megtörte? felelet, a' római kath. is ugyan, de nagyobb részint a' protestansok, és schismaticus országok. — Napoleon (csak megtörtént dolgot beszélek el, 's tetteinek sem dicséretébe, sem kárhoztatásába nem avatkozom) nem hogy barátja vala a' papságnak, — a' Pápát is több évekig fogva tartotta, 's midőn e' miatt egykor Brüssselben levén, a' belgiumi Clerus nem papi ruhában jelent meg előtte tisztelkedni, azt mondá a' belga főpapoknak: „Hol van a' papi ruhátok, hogy nem abban jelentek meg császártok előtt? várjatok, még előbb némelly dolgaimat végzem el, azután széjjel szórlak titeket,

mint Isten a' zsidókat az egész világon.“ Napoleon olyan ember volt, ki a' mit ígért, meg is szokta tartani, ki szabadította ki kezeiből a' Clerust? 's ki adta fel az utolsó kenetet Waterlónál Napoleonnak? felelet: minthogy a' belga katonaság az első ágyú szóra elszaladt, azon angol és pruszus seregek mellyek, közülök kevés ezreket kivéve, protestansokból állottak *) — ez e a' köszönet? vigyázzon a' Venerabilis Clerus magára, mert így ugyan, hogy egy Napoleon tíz század alatt születik egyszer, sőt csak az egy Julius Caesar volt valaha az ő párja, de gyakrabban születhetnek ezentúl Napoleonok; 's újabb végveszély fenyegetheti a' Clerust, vigyázzon mondom magára, hogy ön sorsára ne hagyassék azon protestansoktól, kiket a' tapasztalás arra tanított, hogy a' Clerus, mihelyt nem félhet, és jól van dolga, minden erejét, és munkásságát rögtön a' protestansok' üldözésére fordítja **).

*) Csak meg kell jegyezni: a' cél mi volt? Korántsem a' cath. religio 's papság mentése — hanem mindenik bőret mentette, 's ott, hol a' vivást kinek ön érdeke kívánta; nagy szerénytelenség a' hálát olly igen kívánni; mert a' Clerus is illy szerénytelen tudna lenni, alkalmasint hordhatna érdemet, 's többet, 's nagyobb historiai igazságon épült 's bebizonyultat

Író.

***) Tisztán látható az üldözés de mely részről? —

Író.

Én mint protestans és publicista ezer köszönettel vallom magamat a' Venerabilis Clerus' adósának, és esdekelve arra kérem, hogy cselekedjék, és kövessen el még több, sokkal több ollyakat, mint most az áldás' megtagadásával cselekedett, gyűlöltesse meg magát a' világgal még jobban, annál hamarébb fog ütni a' Hyerarchia' végórája. — Köszönöm! ezerszer, jelesen azt is, hogy Rómában azon 70 's 80 éves öreg Cardinálisok, kikből az esztendőknek vénségi súlya az élet édességeinek, és örömeinek minden édes érzéseit már úgy is kiszorította, mostani intézkedéseikkel, épen az emberi legerősebb indulatot, ugymint a' két nem egymás iránti heves szeretetének lobogását, támadták meg, 's annak tesznek akadályokat, azon főpapokrúl elhiszem, hogy vallásos buzgó papok, de engedjenek meg, ha azt mondom, hogy nagyon impolitikusok *). Hát elfelejtették már Romában, hogy (a' mi ott keservesen fáj, és fáj még most is) Angliának Rómától elszakadását is a' viczkándozó vérű, 's nőjét öl, a' megúnt Arragóniai Katalintóli elválasztódását, reménykedve kért, de meg nem nyert 8-ik Henriknek szerelmi indulatja okozta, lesznek még illy történetek

*) A' kath religio tanja nem változik az idővel 's így a' politikai belső lényegébe nem járulhat.

többek is, ne féljen a' Clerus a' protestánsoktól hogy ezek, vagy erőszakkal, vagy csábítással fogják a protestantismust terjeszteni, 's a' katolikus hívek' számát fogyasztani, az okos, és sokat olvasott 's tanult katolikusokat (kik sok ezren vagynak mindenhol) a' protestans positiva vallás már ki nem elérti — többet várnak, és ohajtanak már ők, mint mennyit az evangelika vallás jelenleg adhatna nekik, és egy olly új reformációhoz készülnek, ők melly egy philosophus' szabad kívánatainak jobban megfeleljen g meg van jövendölve, és minden bizonynal bé is fo teljesedni, hogy egy új reformatio ismét a' róma kath. anyaszentegyháznak ön keblébül fog kitörni ám hiszem! —

A' 16-ik századbéli reformationnak is a' romai atholikus Anyaszentegyház' önkebelébüli kitöréséj micsoda okok állították elő? azok, hogy oda jutott már a' dolog, hogy a' lovára felülni szándékozó Pál pának kengyelét, a' római Császár tartotta, ő pedig ennek fejről, lábaival rúgta-le császári koronáját, — fejedelmek, és egész Országok átok, és Interdictum alá vettettek, a' népek a' Királyaik eránti hűség' kötelei alól feloldoztattak. — 10-ik Leo Pápa alatt a' bűn bocsáttással gazdag uszorát fizető ran- tirozást üzött a' Simonia. —

37884

Én tehát magam is ahoz hajolván, hogy (a' szerént, a' mint már indítványoztatott) az 1647-ik 14. törv. Czikkely' rendeletének végrehajtásával, az áldást megtagadó, és így törvényt szegő papok megítélése és büntetése végett, különös törvény szék rendeltesék-ki, meghatároztatni, 's a' nép előtt kihirdettetni szükségesnek vélem még azt is, hogy ezek mutatják ám igazán ki, mellyik fél az üldöző, 's ki utálja a' másikat, 's a' status boldogságának, 's csendességének zavarására mellyik ad nagyobb okot? —

a.) Az evangelikus Vólegénytül, arrul való Reversalis kívánást, hogy minden gyermekeit a' római kath. hitben nevelletti, a' törvény nemparancsolja, és így azon kívánságot teljesíteni is senki sem köteles. —

b.) Minden e'tárgyban ma kelendő közhatározatok ne csak hirdettessenek ki, hanem minden egy egy helységben, az előljáróknak írásban is adassanak ki olly utasitással, hogy az előljárók, mihelyt értésökre fog esni az, hogy helységökben ollyatén vegyes házassági jegyváltás történik, a' jegyeseket tüstént magok eleibe hivatva, azon határozatokat (foglatatjok' magyarázásába, és fejtegetésébe való minden bebocsátkozás nélkül) szükséges tudás végett előttök olvassák fel; egyéberánt —

Mindenkit e' teremben, és teremén kívül — legyen az katolikus, protestans, egyesült, vagy nem egyesült ó hitű keresztény, királyomhoz, házámhoz hű lélekkel, ezennel arra szólítok fel, hogy mivel édes Idvezitónk is azt mondotta „arról ismerlek meg titeket, hogy az én követőim vagytok, ha egymást szeretitek“ ha, és mikor bár mellyikünk papjaik arra tanítanak bennünket, hogy gyűlöljük és üldözzük egymást, tanításaikra ne hallgassunk! — egy Istent imádunk, egy királyt tisztelünk, — egy haza, egy törvény, egy alkotmány' oltalma alatt élünk, 's vagyunk boldogok, egy törzsökből származtunk, többeket közülünk a' vérség is egybe köt, szeressük, karoljuk egymást karjainkkal, atyafiú- és baráti szeretettel dobogó melyeinkhez, vigyük elő tőlünk kitelhetőleg közös hazánk' boldogságát! 's erre tanítsuk a' népet is a' mit tanítunk, cselekedjük is! én legalább míg élek, azt cselekszem, és abban a' hitben halok meg.

Ezen előterjesztett szavallatában, kinek beszédét, vagy a' kinek úgy tetszik, okoskodása' fonalat fogta fel a' szónok vezetőleg? kitűnik, — O. J. kiről itt — mert mi felesleges hallgatva legyen elég annyit mondani, hogy a' milyen fonalat fogott fel, olyan tekercest gombolyított — ennyit a' politikus tapintásrúl; a' fenforgó fontos tárgyról nem

hogy mély, de csak felületes felfogása sincs, különben átlátandotta, hogy az áldást a' házasságok' lényegéhez tartozónak soha a' katolikusok nem tanították, nem is tanítják, hanem azt, mint az anyaszentegyház' lelkével, és elveivel megegyező tettnek helyeslését úgy tekintik; ha pedig a' katolikusoknak e'beli tanját könyveikből 's írásaikból meríteni elmulasztotta, maga a' Corpus Juris, különösen az 1790-ik 26-ik cikk 16ik§. is meggyőzendhette arról, hogy az áldás a' házasságoknak nem lényegéhez, hanem csak lyturgiához tartozik, mert ott világosan ki van mondva: hogy ha egy protestans házaspár' valamelyik tagja később a' római katolika hitre tér, annak házassági pere a' római katolika sz. Székhez tartozik, azért pedig, mivel az általtérés által a' házasság már a' hét szentség közé számláltatik; már pedig recopuláltott e' valaha illy áttérési házasság? noha protestans pap által voltak is összekötve? 's nem leve-e szentséggé viszontesketés 's áldás nélkül is? már pedig ha a' házasságnak lényegéhez tartoznék az áldás, ez így nem történhetnék 's a' recopulálás 's megáldás itt sem múlhatnék el, ha tehát az még azon házasságokat is, mellyeket nem katolikus pap kötött, ha a' házasság katolikus lesz, a' hét szentség közé számlálja a' keresztény anyaszentegyház, mennyivel inkább a' katolikusnak házassági kötését, mellyet hitén lévő pap adott össze? kétségen kívül

van, hogy illy pontból számított, az 1790-iki törvényhozáskor, a' meg nem áldott házasság is a' hét Szentségek közé, — midőn már a' Jesuiták rég sírjokban szunnyadtak, és újak nem voltak, mert a' Szónok elménczsége szerint: a' Jesuiták csak most másznak sírjukból kifelé. — Az áldás' elvonása a' Jesuitáktól nem ered, ez az Anyaszentegyháznak változatlan elvein alapszik, mélyeket a' katolikusok' solid munkáikból, minden Kalendáriumi adatokhoz való kapkodás nélkül, eléggé meríthetett.

Nem a' Jesuiták tehát, sem a' kölni, 's póseni Érsekek valának azok, kik az áldás nélküli vegyesházasságokat behozták, hanem a' keresztény katólika Anyaszentegyház, melly még a' Calcedoni közönséges gyülekezetben kárhoztatta azokat, a' Jesuiták, a' tisztelt Érsekek, 's magyar honi Püspökök által elvét csak kimondatta; következőleg ezeknek; kütfelől, a' Jesuiták' alattomos suttogását tenni, vastag tudatlanság. — Szegény Jesuiták! — csak nem nyughatnak ők poraikban sem. — Voltak Jesuitáknak hibáik, mint minden embernek, 's testületnek, de voltak tisztelet, 's hálával elismert erényeik is; 's bár hibájok, mellyet a' Protestans propaganda annyira szeret rovogatni, velek együtt örökre eltemtetett volna! De csudálatos; az annyira gúnyolhibájok a' Jesuitáknak per Metempsicosim — ál-

tal ment a' protestans propaganda' hőseibe, 's úgy látszik, meg akarja magát nálók örökíteni, mint jelesen a' Szónoknál is, az említett propaganda' egyik buzgó tagjánál: — „Oderunt, quod amant.“ — De voltak erényeik is, amaz Architectonicus tudományos rendszer, mellyet behoztak, az ifjúság' nevelése, mellyben olly igen kitűntek; religiojokhoz való buzgó ragaszkodások, mellyekkel díszlettek, még az el nem fogúlt ellen-véleményűeket is tiszteletre ragadták; szép olvasni a' Rajna melléki Protestans zsinat' évkönyveiben, az oskolákról, 's tudományok rendszeréről tanácskozáván, egy tisztos Superintendensnek, ezen nyilatkozatát: „Consulite Scholas Jesuitarum, et nil in hoc genere melius invenietis.“ Tudták az előrelátó protestánsok az ő religiojokhoz ragaszkodásukat is méltánylani, mert midőn eltöröltésöket meghallották, feljajdulták a' Sveiczi protestáns papok állitván, hogy a' Jesuiták eltörölésével vége a' protestantismusnak, mert ők szüntelen ostromolván bennünket — úgymond — kényszerítettek, hogy minden erőnket, 's tudományunkat összeszedve, védelmezzük rendszerünket, az ostrom megszűnván, enyészni fog a' védelem, igyekezet, 's így az erő; — a' nyugalom, hanyagság lerontatja velünk minden erősségeinket, mellyekbe vonúltunk. Mennyire teljesedett légyen be ezen jóslat, mutatja a' protestánsok theologiai literaturájok, mellyből

nyilván kiviláglik, hogy tudósaik a' kinyilatkoztatott religiónak térén, feladván minden erősségüket, az az dogmákat, a' várat, mellybe vonultak t. i. a' Sz. írást, mese' tömegének protestálván ki, — Hegellel, 's Straussal szétrombolták; 's így annyi csak ugyan áll, a' mit az ébredező Jesuiták' Generálissa mondott, bár milly fonák értelemben idézte légyen is fel szavait a' Szónok, hogy: a' kinyilatkoztatott religió terén, vagy a' katholika positiv principiumnak kell megállani, és a' negatív protestanticum principiumnak bukni, — vagy megfordítva: — históriai alapon nyugvó állítás — vagy szüntelen tagadás vezet a' fenmaradáshoz, vagy bukáshoz — ítéljen a' gondolkodó. —

Felhozatik a' Szónok által, a' kölni 's póseni Érsekek' ügye mint a' Jesuismusnak merénye gúnyosan vagdalkozólag; azomban erről bővebben szólni felesleges lévén, hallgatok: minden oldalról megvan már az vitatva, 's kifejtve; 's hogy mellyik részen légyen az igazság, az ép szem 's ész látja; valamint hogy a' mostani porosz Király' nevének örök dicsőítetésére ki is mondatott; midőn a' póseni Főnököt székébe visszahelyhezttette, hogy a' katholikus Püspököt nem lehet kényszeríteni az áldásadásra — sőt a' mi szembetűnőbb, azt is megengedte, kezet fogva a' Vürtembergi Királlyal, hogy a' csupa

pa vallásbeli dolgokban ennekutána a' Clerus az Anyaszentegyháznak fejével, elveiknél fogva szabadon értekezhessenek minden királyi placetum nélkül. Ha tehát már jónak, 's szükségesnek látta a' Szónok ez ügyet előhozni, bár csak követte volna az igazságot 's az adott példát, és ne keserűsködött volna belőle indulva, a' Clerus ellen így hű rajzolata által a' dolognak, 's az igazság' felfedezésével, nagysága' 's mérsékletének szép példáját adta volna, midőn most részrehajló türelmetlenség bizonyította be. —

Hivatkozik továbbá a' Szónok, Ádám' és Éva' példájára, állítván, hogy ezek sem katolikusok, sem protestánsok, sem zsidók nem voltak, mégis az Isten megáldotta házasságukat, — 's gúnyig ment jó kedvében azt mondja, hogy az áldás' megtagadása, Isteni példa lévén, emberi találmányon alapszik. Mi vallású volt az első pár ember, bizony én sem mondom meg, mindazáltal' mennyire a' dolog vizsgálható, kitűnik, hogy Ádám, 's Éva akármely más vallású lehetett, csak protestáns nem, — csak azért, hogy mint a' Szónok mondja — a' protestáns vallás nem régi, hanem azért is, mert csak egy pár levén nem volt még házasságukkor, ki ellen protestálni; a' gúnyt visszatorlani igen könnyű volna, de itt sem helye, sem'czélom; annyi minden esetre

igaz, hogy az első pár ember' házassága, vegyes házasság vallásra nézve nem volt 's megáldhat. — A' dologra térek, az lévén állitva, hogy az áldás emberi találmányon alapszik, Isteni példa lévén; azt kérdeni bátor vagyok: hát a' Protestánsoknak gyakorlata, hogy a' házasságot meg nem áldják, 's az áldást babonaságnak tartják, minn alapszik? az első pár példáján? nem! mert Isten ezt megáldotta; a' protestantismus t. i. itt is negatív viseli magát a' religió eránt nem positif, ha a' protestantismus az áldást úgy ohajtaná, mint sűrgeti — nem bírok az anyaszentegyház' lelkével, de hiszem, hogy mint szeretett testvéreit, kiknek békességéért, és üdvösségéért, naponkint imádkozik, mert könyörög az egész földön lévő kereszténységért, békét, 's egyességét kér közöttök, kész volna reá adni, de midőn nyilván való, hogy a' protestansok a' házasságot csupán „crescite et multiplicemini“ eszköznek tartják, megfeledkezvén annak minden nemesb czélzatául, nem joggal figyelmezteti-e hiveit a' Clerus, hogy a' házasságnak nemesebb czéljáról el ne feledkezzenek, 's az olly házasságot, hol a' házasság csupa kötelezvénynek tekintetik, mellyben gyakran egy indulattal függ a' legerényesebb asszony, 's gyermekek' jövendője az anyaszentegyház rosszalván, ha helybenhagyását, mint szerető atya azon gyermekekétől, ki intése, 's tanácsa ellen'cselekszik, megta-

gadja, kárhoztatható-e? vagy talán azért kívánná a' Szónok a' protestánst is megáldatni, hogy gúny mosollyal nézhesse az áldót, 's a' megáldandó katolikusokat nevelhesse? ez is egy mély pillanatot hagyvetni a' Szónok vallásos érzetére, *verbis jactans gloriam — virtutis ipse expers, ignotos fallit, notis est derisui.*

Hogy semmi alkalmat el ne mulasszon a' Szónok, a' katolikus Clerus' hatalma megtörésére, ostromolja a' hit 's lelki dolgokban való függetlenségét — a' világi hatalomtúl, nem vévén észre vagy azt hiszi, hogy mások nem veszik észre, mi ellenkezésbe jön önmagával ez által mint publicista is, mint protestans is, ugyan is ki védte tüzesebben minden alkalommal, az értelmesség' függetlenségét, mint a' Szónok? a' sajtó korlátlan szabadságát, melly polgári lelki dolog, mint a' Szónok? ki kívánta követelve, magasztaltabb lelkülettel, a' lelkiismeret' szabadságát — mint szinte a' Szónok? miért alkatott az 1790-iki 26-ik czikkely ama törvénye; hogy a' protestánsok — vallásuk dolgában, egyedül ön előljáróiktól függhenek? és senki másótól? ezt követve, miért szállaltak fel a' Superintendentiák mindig, ha valamely hatóság vallasuk' körébe vágott? Azért, mert megismérték, hogy van lelki hatóság, melly a' polgári jurisdictió köre,

s' Suprematiája alá nem esik, 's nem is eshetik a' nélkül, hogy az emberiség' legdrágább kincse — ingadozás, 's bizonytalanságnak kitétéssék, vagy tán csak a' katolikusoknak nem szabad ezt kívánni? 's vele élni, több százados használatok után nyilván azért, mert az ő religiójuk a' Constitúcióval egyszerre keletkezett a' hazában, 's mintegy össze van forrva azzal, úgy tudjuk, hogy nagy Mesterének elvét, melly e' pér szóba foglaltatik „Ecrasse l'infame“ egyesítve a' protestáns propaganda Vertilgungs' Systemájával, mellyet ennek egy nevezetes hőse Bretschneider Gothai Superintendens, a' múlt évben olly hevesen terjesztetett, és vitatott, felkelésre buzdítván, mint láthatni ugyan ott kijött munkájában, és a' Göttingai recensióban, 's a' mellyet mélyen keblébe rejtegetve, homályos szavakba burkolva olly ügyesen csepegtet a' tudatlanok' lélkébe: ha ez így van, a' mint hogy így lenni mutatja a' protestáns propaganda' irománya, hogy a' többit mellőzzem, Wegscheider a' hires propagandai hős, Kirchen Statistikájában világosan kimondja, francia Országáról beszélvén, hogy a' revolúciónak főcélja a' catholicismus' eltörlése, és a' protestántismus' behozatala volt vala, mint Spanyol Ország' mostani sanyarú helyhezete, ugyan e' törekedésnek mive, s' Magyar Ország' mostani forrongó állapotja is innét

ered látjuk a' czélt, mellyről a' Szónok' szavai több, mint elég bizonyítványt adtak.

Valóban köszönettel tartozik a' katolikus Clerus a' Szónoknak, hogy vigyázatra szóllítja fel, mert illy kitörés egy megye' nagygyűlésén olly férfitul, ki a' kormányon ül, 's ált élte azon időt, mellyben elme futtatások elnézetnek — ki párt bálvány, kinek beszédét felekezete, 's az elfogúlt csalahatalannak hiszi — mi kitétszik abbúl is, hogy e' leirt beszédét is ritka parlamentális beszédnek tartja, noha még mind azon beszédek között, mellyek ez ágyben mondattak, 's világ' elébe jöttek legsértőbb szóban dúsabb ugyan de legkevesebb nyomatosság 's jelentőséggel bir még is — elég intés arra, hogy a' Clerus őrködjék, 's illy jótévőt, ki felébreszté őtet 's a' temérdek nyomorokat, mellyek bekövetkezendők, valának, megmutatta; becsüljön — ohajtanám, hogy minden, ki a' Haza boldogságát, 's csendességét ohajtja, olvasná a' „Religió és Nevelés“ egyházi folyóirat' legközelebbi számában kijött rövid értekezést „késő okulás“ czim alatt, mellyben igen meg van mutatva az illy mozgalmak' czélja, és eránya a' Francia, 's Spanyol revolutiók nem kerültek e Milliárdokkal többé-be, mint a' Magyar Clerus' tartása, 's mégis mi hasznót vont maga után? — fejetlenség, függetlenség leve vége; Anarchia a' vele járó nyo-

morok' falkájával; — 's mi jó van az utolsóbul? szellem 's anyagi jóllét! — vigyázz, 's örködjél Honom Clerussa továbbra is, a' polgári 's religióbeli jólet felett, kettő elválhatatlan; el ne tantorítson az új propaganda' gúpya és ostaoma; te adtad-meg hierarchiai rendszereddel Európának civilisációját, mint Herder is megösméri, 's te tartandod azt fel jövődöben is — csak folytasd buzgó törekvéseidet, küzdj mindég állhatatosan, férfias erő jelel-ki, 's csüggedhetellen vas-türelem; 's ti kik csupán az emberiség' javára szántátok élteteket, kifáradnátok e a' jóban? — Vivjatok állhatatosan, 's ha szükség, szenvedjetekek is, sőt ha kivántatik, haljatok el fejenként, a' hon' 's hit' javáért; 's így esve is nagyok, győzhetetlenek maradtok — kik üldöznek benneteket? — propagandisták, minő a' Szónok; azok gúnyolnak, üldöznek, kisebbítenekek, kiknek őseik részint a' vad törökökkel szövetkezve, rombolták a' hont, részint a' török iga alatt nyögő Hazát összeesküvéssel, 's a' Koronás főtől való szakadás által dutták — akkor, mikor a' te főnököd milliókkal áldozott, 's ügyekezett az idegen hont menteni, 's felsegíteni, a' Magyar Clerus pedig, nem csak világi javait áldozta fel, de vérzett is a' Honért, számtalanok pecsétlék éltökkel a' Haza 's Király eránt való hívségöket, van e, ki a' historiában kevésé is jártas, hogy ezt merné tagadni? azért

légy most is állhatatos, cselekedjél, 's töltsd be *) hivatásod' 's rendeltetésed — több vést is állott már ki az Anyaszentegyház! — 's mégis rendületlenül áll — 's üldözői hová lettek?! — Borúk vonúlnak most feletted, de van Isten, igazságos jó fejedelmed, ezek védnek. — Vagynak fiaid közül, kik nevetik tanításodat, nem elégesznek meg a' szelíd tannal, lég után kapkodnak, kebeledből kikészülnek — hadd menjenek, illy pártszakadással nem veszítesz, eljön az idő, midőn ha pályádat kiküzdötted, a' hegyen tündöklő város lészesz, hová ügyekezní fognak minden Nemzetek.

A' minő a' Szónok' politikai tapintása, tárgyismerete, mérséklete, igazság' szeretete, 's vallási türelme, olyan a' vegyesházasságok' jelen állapota elintézésére lett javallata, az 1647. 14-ik articulus; kérdem: 1647-ben voltak e' már divatban a' Vegyesházasságok? nem; ha tehát nem, lehet e' a' törvényt arra magyarázni, a' mi még nem volt? nemde még akkor magok a' protestánsok kárhoztatták, mint a' Debreczeni Canonok bizonyítják, a' vegyes házasságokat, vevődött e ez gyakorlatba? ha igen, hozzon fel a' szónok csak egy pár esetet, a' vagy kívánta e

*) Ezen pont csak tanúságból a' Szónoknak arra, hogy ha a' régi esetet, 's ha úgy tetszik hibáját akarja most a' katolikusoknak elősorozni, van elég a' mit Protestánsoknak szemökre hányanak más háza előtt seprünk 's a' magunké tele szeméttel.

valaha az Ország, hogy gyakorlatba jöjjön? úgy hisszük, hogy ha kívánta volna, bele szerkeztette volna az 1790-iki 26-ik Art.-ba, hol épen az 1647-iki 5-ik Art. törvénybe iktatta, pedig ezt nem tette, tehát az említett 1790/1-ik 26 Art. 12. §-ának ellenére, hogyan lehet azt önkényesen magyarázni? -- kivált ha épen a' mondott törvényt, 's articulust figyelembe veszi a' Szónok?! nem a' Constitutionalis állás rombolása e ez? 's a' falukon a' nép háborításával ajánlott, s' elfogadott kihirdetés, nem a' propaganda' mozgalma e? és az illy dologgal megbízott küldöttség, miként maga a' Szónok, egy illy küldöttségnek elnöke, bizonyos helyen állította, nem valóságos inquisitió e?! —

Ennyit tőlem ez úttal észrevételül P*** L** Úr' szónoklatára, meg vagyok győződve, hogy e' beszéd' nyilvánossá tételével, lesznek ferfiak mind az egyházi, mind a' világi körből — kik engemet, ha religio eránti buzgósággal nem is, de tudománnyal felül múlnak, 's e' beszédet tudományosan historice, 's törvényszerűleg megczáfolandják; 's a' dolgot pusztá meztelenséggel felmutatják, én még néhány sorokat bezárásúl.

A' mit irtam, mint P*** L** Úr' beszédét, tulajdon irásából irtam, szónoklatát nem hallottam, de láttam, 's olvastam levelét, mellyel e' szónoklatot

bizonyos helyre megküldötte — 's a' levéllel látván ez irományt, 's a' nagynak tartott férfitól e' beszédet, és levelet — ámbár nem vagyok pap, vakbuzgó sem, de rémítő érzelem fogott el — mert melly egyenes lelkű férfiú nem látja át a' minden szerénység nélkül való igaztalanságot? a' temérdek sophismai okoskodást, az együgyűik' elcsábítására az ironiával vegyült gúny a' catholica religio ellen a' gyűlölséget, boszuvágyat a' k. Clerus ellen?! — csak e' pár sor, — „én mint protestáns, 's publicista ezer köszönettel vallom magamat a' Ven. Clerus' adó'sának, és esdekelve kérem, hogy cselekedjék és kövessék el még több — sokkal több olyakat, mint most az áldás' megtagadásával cselekedett, gyűlöltesse meg magát a' világgal még jobban, annál hamarabb fog ütni a' hyerarchia' végórája“ s' a' t. Nem valóságos gunynyal vegyült kár öröme-e ez, a' boszúszomjazónak? nem mondja-e e' vel „Örülök, hogy valahára eljött a' boszú órája, mellyet rég táplálék keblemben, ezer köszönet érte, hogy maga a' Clerus segiteti ezt elérni, bár csak még többre segitene! olyanokra, hogy elérhetném azt, a' mi szerént az egész világot eljene támaszthatnám, 's őtöle lealázva, tiporva, tehetném semmivé“ — Nincs-e e' beszéd tömve olly ingerült kifejezésekkel, mellyek a' kath. religio' megutáltatására, papjainak üldözésére czélzók? nem jól választott 's felöltöztetett adatok-e ezek? arra, hogy az együ-

gyűlt eltántorítsák? 's religioja, papja eránt a' legrozabb véleményyt támasszák? sőt az elnem fogult olvasó, ha figyelemmel olvassa, 's részrehajlatlanul itél, nem fogja-e feltalálni, hogy a' Szónok kész volna a' Clerusra felség kormány, hon sértést fogni, csak czélját érhetné, hogy ütne kedvencz reménye szerint vég-órája! 's már ha illy igaztalan volt, miért nem leve legalább szerény? — minek annyi kitörések, méltatlankodások uián, beszéde végén a' lerajzolt köz szeretet? a' haza eránt való lángolás, a' minden felelőnek szeretetlenni ölelése, a' maga nagygyá festése? igaz marad csak ugyan azon példabeszéd, a' ki valamelly erényt nagyon emleget, vele épen nem bir — lehet-e már e' beszédnél nagyobb szeretetlenség? nagyobb utálat, sőt lehet e' nagyobb gyűlölség bosszuszomj és vesztére törés? — minő példás szeretetlakja a' Szónok kebelét, a' vallás 's embertársa eránt borzadva látjuk, ha a' fentebb elhintett magvakat vizsgáljuk. — Mérget kevergylkot fen, 's sirt 's a' katholicusnak, és a' kiásvott mélység szélére hurczolja — méreggel tölt poharát csordultig tartja, 's midőntörét dőfésre magasan felemette az örvényt megmutatja az áldozatnak, 's hangos gúny kacajra fakadva kiáltja, szereltek!!! — De hála a' minden keresztények' Istenének! az erő nincs erányban az akarrattal! különben nem tudom hol állana meg ezen borzasztó propagandai szeretet? de így van

az, ha az ember a' szeretetnek ama vezérfonalát — „a' mit magadnak nem akarsz, másnak ne tedd“ — elveszti, akkor a' szeretet, e' legbájosabb hang, e' legszebb szó minden nyelvben, a' szív' nemes ösztöne, az élet édessége, a' kereszténység lelke, üres hanggá alacsonyul le, mint a' Szónokban is.

Hogy én parányi polgárja Hazámnak, 's tagja az Anyaszentegyháznak irok, 's fellépni merészelttem, nem az az oka, mint ha a' papság védelmemre szorult volna, vagy az Anyaszentegyházat félténém, ezt a' láthatatlan mennyei kéz, amazt a' törvények védik, meg vagyok győződve; okom csupán az, hogy érezvén a' Szónok által véghez vitt méltatlankodást, az igaz' vagy nem igaz' megvitatásához, 's felmutatásához mint polgár 's katolikus jogot érzek, 's bár alantabb állok a' polgári életben a' Szónoknál, igen alant, — de religióm ügyében, az igaznak kimondásában rangot, fokozatot nem esmérek; ha egy Alispán Megye gyűlésén, kinek kötelessége volna a' fellázadt indulatokat is csillapítani, illy beszéddel elő állhat, nem látom, 'sem törvény elleninek, 'sem személyesértőnek. — Egész Európának válaszom felmutatni, — ünnepelesen kinyilatkozhatom azt is, 's annyira nyugodt, 's béke ohajló, hogy bizonyos jeles egyházi férfival, közölvén észrevételeimet töredékben, azt helyben nem hagyta 's javallotta világ' elébe nem bocsátani,

csupán azért, hogy inkább szenved, mint bár nem akarva is sértisen. — 'S az Anyaszentegyház mitől féljen? a' propaganda mártyrokat csinálhat, mint két jeles egyenes protestans férfiú nyilatkozott ezen beszéd' alkalmával, — de az Anyaszentegyházat még nem buktatja; mint vihar rombolt a' francz revolutió a' protestantismusért, élt Napoleon, mint a' Szónok mondja, de által-élte üdőszakát, 's az anyaszentegyház áll; fel volt dúlva a' francz hon, papjai elszorva 's elegen vértettek el, a' hitbeli szakadás temérdek: és csak pár tized, hol vannak a' vallásbeli pártok? nem köszálon áll-e francz honban a' katholika religió? van-e buzgóbb katholikus ország a' francziánál?! Írlanddal minden Mechiaveli alávalóságot véghezvitt a' protestantismus, 's eltörülte e a' religiót? elnyomorította a' népet, rongyal fedi magát, éhségtől beesett szemekkel néz az égre — nem voltak papjai áldozatai eltiltattak, 's mégis virágzik a' hit — nem elég leczke e ez?! hogy fogva volt a' Pápa, tudomásul akarja előnkbe adni a' Szónok, emlékeztetvén, hogy ha egy Napoleon ezt tehette, lesznek még több Napoleonok is, s mi fog történni?! 's mit akar ezzel? — Jézus, ki legtökéletesebb volt minden halandók felett, szinte fogva volt, sőt gyalázatosan meg is öletett azért, hogy a' szelid tant hirdette, üldözték, hogy betegeket gyógyított, 's halottakat támasztott, ördögösnek vallották, 's hogy feláldozta dicsőségét, az

emberi nemzet' megváltására háladatosságból megfészíték — 's mit mutat ez? — hogy minden nagy célra törekvésnél, temérdek az akadály, 's a' gát, mellyel küzdeni kell, és hogy az emberek a' jót ritkán esmériek el, 's azokat, kik érettek magokat feláldozzák, kik az emberi nem boldogságáért élnek, üldözik, rágalmazzák, 's erántok háladatlanok. A' Pápát megölhetik, papjait tömlőczre hányhalják 's rakásra gyilkolhatják, azért az Anyaszentegyház fel nem lesz forgatva, annyival inkább nem szün meg lenni, állani fog az mindég! ha templomaik lerontva lesznek, az oltárok, felforgatva, szolgálók romjai alá temetve, a' hit zöldelleni fog 's a' megölettek véréből buján sarjadzani, — hanem lesz temploma 's oltára a' hívőnek ön magában, lesz temploma, 's oltárnak szívéet emeli! — volt Luther. — volt, 's lesznek Calvinusok is, jelentetik magokat az új puritanusok is — — — sőt az irás mondja, az ördög is ki fog szabadulni pokolból, hogy megvívjon az Anyaszentegyházzal; volt szakadás — 's lehet több is, de az Anyaszentegyház volt, és marad örökké, — kebeléből törik ki a' szakadás, így jósolja a' Szónok, meglehet! mert ha, mint a' Szónok maga vallja, Anglia hatalmas királya Henrik, a' viczkádozó vérű, egy asszonyért elszakadt — mennyi temérdek örömei vannak még az életnek, a' életnek, — mellyek elég okot szolgáltatnak?!

Pesten, nyomt. Beimel Jó'saf.

37884

BORSOD
ABONYI
MŰZEUM

REVÍZIÓ

2009 AUG 05

